

también en este campo: los estudios sobre la obra de escritores peruanos contemporáneos como José Mª Eguren (1961, 1977, 1994), Martín Adán (Ramón Rafael de la Fuente Benavides, 1991), César Vallejo (2001), pero también sobre las jarchas (2001).

En una semblanza como esta, el autor no puede ni debe olvidar al ser humano que había detrás del investigador. Más aún cuando, como en este caso, el autor se enorgullece de haber tenido durante muchos años una magnífica relación de amistad con José Luis. Persona de discurso razonable, justo, medido. Poseído de esa extraña virtud que es la inteligencia sensata y mesurada. Dotado de extraordinaria agudeza y sentido crítico, que ejercía con notable discreción. Era un verdadero gozo intelectual y humano hablar con él, sostener diálogos apacibles de los que se salía sabiendo mucho más, o pensando mucho mejor lo que uno creía que sabía. Sus amigos lo echaremos de menos. Sus lectores han perdido una excelente guía en el turbulento mundo de la ciencia lingüística. A todos nos quedarán sus escritos, a algunos más afortunados su recuerdo.

Rafael CANO AGUILAR
Universidad de Sevilla

RENAT BOTET
(1922-2012)

El 20 de juny de 2012 morí a Ceret (Vallespir) el professor Renat Botet, gran promotor i lexicògraf eminent de la llengua catalana al Rosselló. Havia nascut al si d'una família d'agricultors ramaders modestos del poble conflentí d'Orellà. Després d'haver freqüentat brillantment l'escola del seu vilatge, fou intern al col·legi de Prada, pels anys trenta, però no perdé el contacte amb la terra ja que ajudava la seva família —era el darrer dels quatre germans— quan tornava a casa per les vacances escolars. Així s'anà impregnant del món que estudiaria tot al llarg de la seva vida i que consignaria en les seves innombrables i famoses fitxes de vocabulari. La segona guerra mundial interrompé els seus estudis superiors quan fou enviat a Alemanya, al STO (Service du Travail Obligatoire, 1943-1945) per rescatar, en va, el seu germà gran que hi havia marxat abans.

En acabar la guerra, decidí dedicar-se a l'ensenyament primari al departament del Pirineu Oriental (1945-46) i després, al secundari a Besiers (1949), Albi (1950-52), Narbona (1952-56), Perpinyà (1956-59). Escollí una via difícil perquè l'Estat francès obligava els joves funcionaris rossellonesos, en titularitzar-los, a allunyar-se del Rosselló nadiu, cosa que contribuïa a esborrar les arrels catalanes. A més a més, com que no existia cap càtedra de llengua catalana, Renat Botet havia hagut de seguir la carrera d'hispàniques (1948-49) (castellà, francès i portuguès amb el certificat lliure de català) a la Universitat de Montpeller i a la de Tolosa de Llenguadoc, amb els doctors Joan Amade i Josep Sebastià Pons, que l'acolliren amb molt d'afecte i li feren assaborir les bel·leses de la llengua i de la literatura castellanès i també les de la cultura catalana, en moltes ocasions. Aquests mestres li feren desvetllar el goig fecund de la «paraula», com ho expressà Joan Maragall quan escrigué: «la paraula és la cosa més meravellosa d'aquest món perquè en ella s'abraça i es confonen tota la meravella espiritual de la Natúrala» («Elogi de la paraula», p. 663). Renat Botet comprengué que darrere de cada «mot» existia una «paraula» amb gran potència creadora, una «paraula viva» que ocuparia més tard els seus lleures.

Un moment decisiu fou el seu encontre amb el doctor Enric Guiter, que estava preparant l'*Atlas Linguistique des Pyrénées Orientales* (556 mapes, 382 punts, Paris, 1966): amb ell acabà d'assimilar els mètodes pedagògics per a caçar mots i paraules i tingué l'oportunitat d'omplir el qüestionari

ri de l'ALPO en 16 pobles del Conflent i del Vallespir, entre els anys 1947 i 1951. Però, abans de dedicar-se intensament a la recerca, es casà el 1960, amb Annik Quéméneur, professora de francès i d'italià, amb qui tingué dos fills, i hagué de consolidar la seva situació de professor d'espanyol: fou nomenat dins de l'Acadèmia de Niça (1959-1960) i, després d'ésser destinat a Lezignan, (1960-62), s'instal·là definitivament a Ceret (Vallespir), al Liceu Déodat de Séverac (1962-1975) i al Col·legi al qual féu donar el nom del seu antic mestre, Joan Amade (del 1975 al 1982): ací creà l'ensenyament del català i amplia d'aquesta manera el camp del seu mestratge i el de les seves investigacions futures.

Llavors ideà projectes ambiciosos per tal d'obrar més eficaçment en pro de la llengua i de la civilització catalanes: fundà el 1922 l'Escola catalana de Ceret, oberta a tots els públics, els quals ensenyà seguint les normes ortogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans, fixades per Pompeu Fabra; al mateix temps s'interessà pel teatre rossellonès, muntant el grup Font-Freda a qui féu representar, a Ceret i altres pobles de la rodalia, obres del contista i autor de sainets i de comèdies Pere Guisset (1920-2000). Renat Botet l'havia triat perquè sabia que els drames no agradaven gaire al públic rossellonès, com ho havia constatat amb els *Trabucaires* de Frédéric Saisset i Jules Badin, obra que s'havia representat en francès, l'any 1937, a les Arenes de Ceret i que ell va traduir en català el 1983, i va publicar el 2002 dins la col·lecció *Études catalanes*, n. 1 Université de Montpellier III. Vaig tenir la sort i el goig d'assistir a la representació de dues comèdies de Pere Guisset, dirigides per Renat Botet, *La gossa d'en Pepet* (creada l'any 1974, publicada el 1991) i *La Marellenga* (1982); obtingueren un èxit unànim i contribuïren a escampar el missatge contingut en el rerefons dels textos, segons el qual calia obrar a la salvaguarda de la llengua i de la cultura en perill.

En complement de l'activitat teatral i de les obligacions docents, menà moltíssimes enquestes lingüístiques, constants i aprofundides, recollint milers de fitxes que destinava a la preparació d'un diccionari general de la llengua amb citacions d'autors rossellonesos. En redactar ja algunes lletres, es va adonar que el projecte era desmesurat i que no podria enllestir ell sol tota la feina. Així nasqué la col·laboració fructuosa (1994) amb el doctor Christian Camps de la Universitat de Montpellier, originari de Millars (Riberal), que també projectava de redactar un diccionari bilingüe. Renat Botet edità, primer, en nom seu, allò que ja tenia fet, és a dir:

—*Vocabulari Rossellonès amb traducció en Francès i en Català normatiu. Vocabulaire Roussillonnais avec traduction en Français et en Catalan normalisé*, ed. Trabucaire, Perpinyà, 1997;

—*Proverbis — Proverbes, Català-Francès / Français-Catalan*, ed. Trabucaire, Perpinyà, 1998.

En col·laboració amb C. Camps publicà:

—*Diccionari català / francès*, Diccionaris de l'Enciclopèdia, Barcelona, 2001;

—*Dictionnaire français / catalan*, ed. Trabucaire, Perpinyà, 2007;

—*Diccionari català-francès d'expressions, locucions i refranys*, ed. Trabucaire, Perpinyà, 2006;

—*Dictionnaire français-catalan d'expressions, locutions et proverbes*, ed. Trabucaire, Perpinyà, 2006.

Com que el *Vocabulari rossellonès* s'havia exhaurit, C. Camps i R. Botet varen preparar, fa quatre anys, una edició corregida i ampliada que encara està esperant que la facin aparèixer a l'editorial Trabucaire: serà un llibre pòstum que preocupà l'amic Renat fins a la mort.

Aquestes publicacions, fruit de tota una vida de recerques a la plana, a la muntanya i a la costa i també dins la literatura catalana rossellonesa dels segles XIX i XX, formen un tot amb diferents facetes: testimonien una immensa cultura, subratllada en la llarga bibliografia citada, i demostren un pregon coneixement de la saviesa popular. Gràcies a unes «excepcionals» (cf. M.-C. Zimmer-

mann, «Pròleg» del diccionari bilingüe) qualitats pedagògiques de claredat, de correcció de la redacció i de justesa de les traduccions, es fa fàcil llur maneig per a tota classe de lectors, dialectòlegs, historiadors de la llengua, simples traductors o neòfits. Són documents lingüístics i etnogràfics vius i preciosos que li valgueren satisfaccions merescudes al si de la «Société des Professeurs de Catalan», i sobretot quan el diccionari bilingüe català-francès fou editat a Barcelona per una editorial de renom.

Renat Botet ha aportat, amb passió, discreció i tenacitat, una pedra més al monument comú de la cultura catalana, seguint els consells, d'una banda, de Joan Maragall per qui «...la paraula ho és tot: és la nostra acció, el nostre medi i el nostre fi» (*cf.* «Elogi de la paraula», p. 667) i de l'altra, els del Mestre Pompeu Fabra, la fotografia del qual presidia el seu despatx de Ceret amb la divisa següent: «Cal no abandonar mai la tasca ni l'esperança.».

Jordi Joaquim COSTA I COSTA
Universitat de Perpinyà